

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Fuldensivm Antiquitatvm Libri III.

Brouwer, Christoph

Antverpiæ, 1612

Capvt X. Scholæ Fuldensis celebritas, frequentia, origo, progressus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39712

Epist. S. Bonif. 17. & 92.

Schola puerorum in monasteriis.

Reg. ful. interrog. 15. & breuior. 292.

Adi Chron. Citizense

Paul. Langij fol. 768. de veter. monast.

Scholarum instituto. ord. S. Bened. & Laurent. Sur. ad ann. 1552.

Iodoc. Metzler. prefat. ad hortulum

Walafridi Tom. 6. Antiq. lect.

Schola duplex.

* Cap. VIII.

Lib. 5. de Cruce, fig. 5.

Epist. 4. de omnipotent. Dei cap. 16.

Lupus Ferraria monach. epistol. 1. 29. 40.

cent ipsius epistolæ, quibus alicubi, Wigbertum presbyterum, & Megingaudum diaconum, *magistros infantium esse iubet*: alibi Pipino regi, qui *infantes discerent litteras*, cupiit esse commendatos. Et quia illoti profanique homines dum puerorum ingenuam institutionem, conuenienter S. Basilij regulis, monasteriis receptam agnoscunt, cœnobia illicò omnia nil nisi scholas ludôsve fuisse somniât, procedat nobis hîc in numerum, quod de S. Galli inclito item monasterio eruditè loci cœnobita notauit; nempe intra illius monasterij ambitum scholam extitisse duplicem pro conditione & varietate auditorum; exteriorem, in quâ magnatum nobiliumque liberi fingebantur; intrariam, quâ, seueritate maiore cùm iuuentus ipsa Deo dicata, tum monachi quâ incolæ, quâ aduenæ, ad cultum sapientiæ efflorescebant. quam certè Scholarum partitionem Eckerhardo S. Galli Decano debemus; qui Tomo v. Canisiano Antiq. Lætion. in B. Notkeri vitâ, *Scholas claustris, vbi monachici habitus pueri instituebantur*, distinxit ab *Exterioribus*, quas Canonicas ipse nuncupat. quò non inuitè traxerim illud Rhabani nostri:

— Plebsque priora

Fundamenta trahit, in fundo domatis omnis.

Neque verò vlla prohibet ratio, cur non in celeberrimo Buchoniæ gymnasio, ordinum hoc classiumque discrimen perinde statuamus. Animaduertit tamen Petrus Damiani, *puerorum scholam*, quos ait, *rigorem sanctitatis sæpè eneruasse, suo tempore in monte Cassino desisse*: & in collatione SS. Abbatum Aquis sub Luduico Pio habitâ, vetitum obseruo, *ut schola in monasterio aperiaturs alia, nisi eorum qui oblatis sunt*; id est, Deo in religione consecrati.

CAPVT X.

Schola Fuldensis celebritas, frequentia, origo, progressus.

VOCAT iam hinc me, ab vltimâ vsque Galliâ factus ad hoc Fuldense Lyceum hominum concursus: in quo elucescit Lupi Ferrariensis monachi admiranda discendi sitis, quam

quam à pueris expertus, cum ob præceptorum inopiam & collapsa maiorum studia vix exleret, denique Aldricum Senonum Archiepiscopum mæcenatem & patronum nactus est; qui eum Fuldam, tamquam ad humanarum diuinarumque litterarum nobile emporium, sumptu suo misit. Hic autem Aldricus, vt Fuldæ olim monasticæ & ceterarum artium rudimenta deposuerit, suspicari licet, Luduici Cæsaris auctoritate quondam Ferrariæ Abbas impositus. De se verò Lupus: *Dum alij dignam sapientiæ palmam non capiunt, alij famam verentur indignam, à tam præclaro opere destiterunt. Mihi satis apparet, propter se ipsam appetenda sapientiæ: cui indagandæ à sancto metropolitano Episcopo Aldrico delegatus, doctorem Grammaticæ sortitus sum, præceptaque ab eo artis accepi.* Post hæc, vbi ex Galliâ in Transrhenanam regionem se profectum memorat, viciniorem iam factum Einardo, addit: *Nam à prefato Episcopo ad venerabilem Rhabanum directus sum, vt ab eo ingressum caperem diuinarum Scripturarum.* Florebant igitur iam tum scholæ præstantium discipulorum numero, cum Eginhartus posito Cancellarij fastigio, quod Carolo Imperatore tenuerat, Seligenstadij ad Mœnum clarissimi monasterij & à Buchoniâ non longè distiti, Abbatem egit. Illustrauit egregiè locum hunc vir, vt quis alius, in huius ordinis antiquitate discutiendâ perdiligens & assiduus, Ioannes Trithemius; qui ob documentorum vberissimam copiam, non consuetudinem ipsam modò, & scientiarum generam vniuersè, sed Fuldenis scholæ tum nobilitatem & magnitudinem, tum fructum & famam in Hirsaugienli Chronico scitè nobis expinxit: *Erat, inquit, his temporibus in monasteriis nostri ordinis consuetudo celeberrima, vt scholæ monachorum in singulis pænè cænobiiis haberentur; quibus non seculares homines, sed monachi moribus & eruditione præstiebantur nominatissimi; qui non solum in diuinis Scripturis docti essent, verum etiam in Mathematicâ, Astronomiâ, Arithmeticâ, Geometriâ, Musicâ, Rhetoricâ, Poësi, & in ceteris omnibus seculari litteraturæ scientiis eruditissimi haberentur.* Deinde: *Quoties autem idoneum ad hanc subeundam prouinciam in suo cænobio monachum Abbas minimè habuisset, de aliquo alio monasterio petere aptum, non erat inuerecundum. Ita Strabus monachus Fuldenis in Hersfeldiâ, Albinus monachus Anglicus in Fuldâ, alijque*

Aldricus Senon. Archiepisc.

Rhabanus Doct.

Trithem. Hirsaug. Chron. ad an. 838. 847. Eginhartus, vel Einardus ex Cancellario Abbas Seligenstadij. Sigebert. illustr. Scriptor. cap. 84.

Ad annum 890. Scholarum monasticarum instituta.

** Domicilio, non origine. * Et plurimū apud Turones in Galliâ.*

Broueri
antiquitate
videntes,
STV
9

Strabus S.
Galli, Albi-
nus seu Al-
cuius, ex
Angliâ Ful-
de doctores.

Anglicana
gymnasia.
Beda eccles.
hist. lib. 4. c. 2
Theodorus
Archiep. lit-
terarum in
Angliâ re-
parator.
Loc. cit.
Anglia do-
ctrinis & lit-
teris, ac rep.
floreus.

Fontes Ful-
densium scho-
larum ex Bri-
tanniâ, &
Urbe, Italiâ-
que.

S. Bonifacii
propria cura.
* Extât apud
Ill. Cardin.
Baron. Tom.
9. Annal. ad
ann. 731. &
in editis iam
8. & 9.

Venerab. Be-
da S. Bonifa-
cio gratius.
* al. Huet-
bertum
Alcuinus,
Alcuinus
Flaccus, Le-
uita.
Sigebert. de
illust. script.
c. 82. & in
Chron. ad
799.

alijque complures in aliis monasteriis, docendi ad tempus tenuerunt of-
ficium, ubi conuersionis primordia non sumpserunt. Inde originem
scholarum huius generis aperiens: Hæc autem consuetudo, ait, san-
ctissima primum in Angliâ cæpit, ubi venerabilis ille monachus &
presbyter Beda, monachorum institutor factus, multos post se doctis-
simos reliquit discipulos. In Angliâ verò, ut à capite rem arcessas,
hunc studiorum ardorem Theodorus Archiepiscopus ex mo-
nacho Romano Tharsis in Ciliciâ oriundo intulerat, post-
quam is à Vitaliano Pontifice, Egberti Cantuariorum regis
inuitatu in insulam missus, ut rem Christianam constitueret.
de quo magnificè Beda: Numquam prorsus, ex quo Britanniam
is, Adriano comite petiit, Anglis feliciora fuisse tempora, dum & for-
tissimos Christianosque habentes reges, barbaris essent omnibus ter-
rori, & omnium vota ad nuper audita caelestis regni gaudia pende-
rent. Et quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in
promptu magistros, qui docerent. Hos quippe litteris sacris simul &
secularibus abundè fuisse instructos, & discipulorum congregata ca-
terua, scientiæ salutaris quotidie flumina irrigandis eorum pectoribus
emanasse; ita ut etiam metricæ artis, Astronomiæ & Arithmeticiæ
Ecclesiasticæ disciplinam, inter sacrorum apicum volumina, suis audi-
toribus hi traderent. Indicio fuisse, quod ad Bedæ ætatem super-
erat, de eorum discipulis qui Latinam Græcamque linguam
æquè ut propriam, in quâ nati, callerent. In quâ narratione sti-
mulus est, ut eminentissima Romanæ Ecclesiæ ornamenta ad-
uersarij religionis nostræ & inuiti agnoscant, & liberalium di-
sciplinarum contemptores horum vestigia vel serò requirant,
ac Fuldensis scholæ fontes, qui ex Britannia insulâ haud du-
biè promanarunt, domestici auidius hauriant. Aperuerat eos
vtrique S. Bonifacius, cum inde ex Britannia peteret adhuc su-
perstes pro Germanicis, opuscula Bedæ tum primum inclare-
scientis, quem etiam litteris ad Cudbertum Abbatem, & Ec-
bertum Archiepiscopum, sagacissimum appellat scripturarum in-
uestigatorem. Neque dubitauerim Bedæ desiderio apud Fulden-
ses flagrante, & Anglorum studio, quos S. Bonifacius in Bu-
choniâ reliquerat, Alcuinum, seu Albinum, huc tandem ex
Britanniâ accersitum; qui Caroli Magni postea magisterio, &
nobili quoque auditorio apud Fuldenses relicto, clarus, sepul-
turam

turam denique in vicinâ Hersfeldensi ecclesiâ accepit, apud
 parietem basilicæ Australem, hodieque visendam. Eum Cæsar
 Baronius ex Oderanno decessisse è vitâ scribit, anno DCCCIV.
 Epitaphium quod rude, nec ætatis longissimæ, affixum illius
 sepulcro nuper adhuc extabat in basilicâ Hersfeldensi, satis in-
 dicat apud maiores, ceu cælitum numeris adscriptum, in ma-
 gnâ fuisse veneratione:

ALBINVS EGO QVEM SACRA TVMBA RECONDIT * SVM
 DIGNE EXORATVS TRISTIA QVAEQVE * FERRO * AVFERO
 QVINQVAGINTA MINVS * OCTINGENTOSQVE PER ANNOS * HIC OCTIN
 NVNC IACVI * FATVM CAESARE DE CAROLO GENTA
 HICQ. MANET CELEBRIS VIGBERTVS. QVEM QVOQ. LVLLVS * FACTVM
 IVSSERAT, HVC TRAXI, SVBVENIENTE DEO.
 QVOS QVI MEQVE SIMVL PRECIBVS AGITAVERIT VLLIS
 ILLIVS ERGA DEVM NON SVMVS IMMEMORES
 ID LIQVIDO POTERIT SIGNIS MONSTRARIER ALMIS
 BEO FAMVLIS ANXIETATE MEIS.

In carminum Rhabani monumentis diuersum tamen ab
 hoc Epitaphium inuenimus, cuius ipsum Alchuinum patrem
 esse suspicamur:

EPITAPHIVM ALCHVINI.

*Hic, rogo, paucillum veniens subsiste viator,
 Et mea scrutare pectore dicta tuo:
 Ut tua de que meis agnoscas fata figuris,
 Vertatur species, ut mea, sic que tua.
 Quod nunc es, fueram famosus in orbe viator;
 Et quod nunc ego sum, tu que futurus eris.
 Delicias mundi casto sectabar amore,
 Nunc cinis & puluis vermibus atque cibus.
 Quapropter animam potius curare memento,
 Quam carnem; quoniam hæc manet, illa perit.
 Cur tibi rura paras? quam paruo cernis in antro
 Me tenet hic requies? sic tua parua fiet.
 Cur Tyrio corpus inhias vestirier ostro,
 Quod mox esuriens puluere vermis edet?
 Ut flores pereunt, vento veniente minaci,
 Sic tua namque caro, gloria tota perit.*

F

T 10

Broueri
 antiquitate
 videntes.
 STV
 9

*Tu mihi redde vicem, lector, rogo, carminis huius;
Et dic, Da veniam Christe tuo famulo.
Obsecro, nulla manus violet pia iura sepulcri,
Personet Angelica donec ab arce tuba:
Qui iaces in tumulo, terra de pulvere surge,
Magnus adest iudex millibus innumeris.
Alchuiuin nomen erat sopheriam mihi semper amanti,
Pro quo funde preces mente, legens titulum.*

Atque idem hoc Epicedion V. C. Henricus Canisius Tomo VI. antiq. Lection. ex MS. Codice Sangallensi quampridem publicavit, epigraphen addens, quâ traditur *beate memorie dominus Alchuiuinus Abba* obiisse in pace XVI. Kalend. Iunias. Cui quidem inscriptioni Hrabani Martyrologium respondet, vbi ad eandem diem, DEPOSITIO DOMINI ALCHVINI. Non committam, vt in signe elogium alterius quidem loci, at opportunè tamen in re præsentis delibem, quod Spanheimensis Abbas in exordio monasterij Hirsaugiensis vsurpat. Etenim constat amplissimæ religionis hanc familiam ex Fuldensi cœnobio tamquam coloniam in Nemetum fines sub annum salutis DCCCXXXVIII. deductam; & quindecim hinc viros artibus ac innocentiam spectatos, ad occupandam Hirsaugiam, *Luitberto duce, missos: *Viguit igitur, ait ille, eo tempore, in monasterio Fuldensi, maxima religio monachorum, sub regimine Rhabani Mauri Abbatis; quæ se per totam Europam, famam præuolante, diffuderat in ora omnium; eratque laus & memoria Fuldensium monachorum apud Imperatores, Reges, & Principes, in magno pretio, non solum propter sanctitatem vitæ, sed etiam propter incomparabilem scientiam Scripturarum, quâ Fuldenses monachi eo tempore præ ceteris multis dicebantur eruditi. Vnde multi ex eis in diuersis ecclesiis ad apicem Pontificatus fuerunt assumpti. Id quod iterare locis item aliis Auctorem non piget. Suppetit eiusdem argumenti ex Walafri di Strabi, siue Strabonis, nuper editis poematis, illustre documentum. Is namque à pueris non Augiæ modò, sanctique Galli gymnasia disciplinarum gratiâ obiisse contentus, Fulde sapientiæ diuinarumque rerum splendore captus, discendo, nescias, an docendo clarior euaserit. Anno quintodecimo ætatis versus pro temporum illorum captu graues bonosque pangere, & in Augiâ*

*Hirsaugien-
si prænobili
monasterio
initium dant
Fuldenses.*

* Luitberto
Fulda cla-
rui omni ge-
nere virtutis
& eruditio-
nis.

*Walafri dius
Strabus quo
lumine in-
genij Fulde
emicavit.
Tom. 6. An-
tiq. lection.*

Augiâ diuite, Tattonis magistri fermè ingenium obscurare cœpit. Hinc S. Galli suo natali monasterio redditus, scriptitandis libris, ceu flumen quoddam exuberantis scientiæ è pectore fecundo deduxit. Quo in studio scripsit ad Maurum Hrabanum Abbatem magistrum suum nonnulla quoque poëmatia, quæ Tomo VI. antiquæ Lectionis iam publicata, iuris priuati non faciam. Sed scholæ Fuldensis progressionem, ortum, celebritatem, suâ, vti reor, fatis luce perfudimus; eius iam superest exercitationes quoque nonnullas stylo percolamus.

Iodocus
Metzlerus
de vir. illu-
stris. S. Gal-
li.
Rhabano
magistro.

CAPVT XI.

Exercitationes disciplinarum Fulde frequentata.

QVOD de Mytelenæis scriptum legitur, cum præclarè didicissent ipsi, quantum ad hominum conseruandam societatem momentum ac vim litterarum studia & liberales artes haberent; quos populos bello superassent, his non aliam irrogasse pœnam, nisi vt ne filios suos litteris erudirent, id hostis humani generis, paulò ante enata hæc in Germaniâ tot hæreseon ac errorum pestifera monstra, in plerisque cœnobitis tentasse videtur, vt ne diuinas litteras ac sacrarum Scripturarum monumenta attingerent, seu, pari curâ studioque quo maiores, perdicerent ac tractarent; quo & carnis seu Veneris imperio subditos, & auocantium voluptatum blanditiis faciliùs illigatos haberet: prorsusque obiceret bello, quod iam tum Ecclesiæ per Lutherum similesque religionis hostes parabat, inermes. Hinc illæ tot nobilium in Germaniâ monasteriorum ruinæ, subitæque clades monachorum extiterunt. Enimuerò, præstabilius nihil Deus homini mente dedit; cui, cum perennis & quietis expers sua quædam adsit agitatio, ita vt opere vacare nesciat, certè si aliquid habebit tamquam pabulum studij, atque salutaris doctrinæ, non accedet ad eam rationis inimica voluntas, nec huius eam illecebræ mollient; sed prauis omnibus cupiditatibus exuta, agitabit consilio vitæ futuræ præmia, & aduersus gehennæ dira supplicia se saluberrimâ cogitatione armabit; cum Deo assiduè erit, rebusque soluta mortalibus, in

Demon hæ-
resi per igno-
rantiam mo-
nasterijs in-
ueitiam pa-
trocinatur.

Mentis hone-
sta occupatio
fugat carnis,
& alias vi-
riorum ille-
cebras.

Broueri
antiquitate
videntes.
STV
9